

YTTRANDE
2025-06-13

Dnr: KF2025/VO1/11

Till Utbildningsdepartementet

Konstfacks yttrande avseende betänkandet Kunskap för alla – Nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU2025:19)

Inledning

Konstfack är inte remissinstans men har valt att på eget initiativ lämna synpunkter på betänkandet.

Sammanfattning

Konstfack anser att flertalet av de principer som enligt förslaget ska ligga till grund för de nya kursplanernas utformning är välmotiverade.

Konstfack ser positivt på delar av betänkandet, exempelvis avseende att kunskapsnivån behöver höjas så att mottagligheten för påverkanskampanjer minskar. Utredningen refererar till Försvarsberedningen som menar att utbildningsväsendet har "[...] en viktig roll i att förbereda och utbilda befolkningen i kritiskt tänkande och att kunna analysera och värdera det samtida informationslandskapet" (s. 525). Relaterat till detta tar utredningen upp kursplanen i bild som en av de kursplaner där skrivningar kan stärkas (s. 500-501). Eftersom bildämnet är ett av de ämnen där digital kompetens tränas och det samtida informationslandskapet i hög utsträckning är visuellt till sin karaktär, borde utredningen rimligen föreslå en ökning av antalet undervisningstimmar i bild.

Konstfacks främsta invändningar handlar om den kunskapssyn som genomsyrar betänkandet och som vi menar inte stödjer en samtida och framtida utbildning inom de praktisk-estetiska ämnena. Vi ser därför med oro på delar av betänkandets formuleringar och vad dessa kan medföra för undervisningen.

Kunskapssyn och syn på barns lärande

En förenkling av kunskapsbegreppet och nuvarande skrivningar om "de fyra f:en" kan vara befogat, men vi ser det som mycket problematiskt att betänkandets betoning på förmedling av faktakunskaper tenderar att skapa en uppdelning mellan teoretisk och praktisk kunskap. Att syftet med utbildningen inom skolväsendet ska ändras så att det framgår att utbildningen

YTTRANDE
2025-06-13

Dnr: KF2025/VO1/11

syftar till att förmedla och förankra kunskaper och värden hos barn och elever signalerar en förmedlingspedagogik som inte hör hemma i dagens bild- och slöjdsalar.

Utredningen föreslår även att kursplanerna ska lyfta fram grundläggande kunskaper och färdigheter som är specifika för olika ämnen samt att inslagen av analys och resonemang och av skrivningar som leder till individuellt arbete ska minska. Att lära sig hantera tekniker och material, att förstå i vilket syfte en skapar såväl bilder som slöjdade föremål, kräver alltid också en förmåga till resonemang och reflektion. Graden av resonemang och reflektion ökar naturligtvis då svårighetsgraden ökar successivt och i enlighet med elevernas kognitiva förutsättningar.

Det finns en föråldrad syn på de praktisk-estetiska ämnena som betonar ”görande” framför ”tänkande”. I kap 6 i utredningen talas det om en ”balans mellan praktiska färdigheter och teoretiska kunskaper” i dessa ämnen (s. 393). Vi menar att betänkandets skrivningar snarare rubbar balansen genom synen på ”teoretiserande”, och ”verbal och skriftlig kommunikation” som något som sker på bekostnad av elevens eget skapande. Att tänka, tala och reflektera om det en skapar är nödvändigt för att handens görande ska bli något meningsfullt, det vill säga kunskap.

Undervisningsstrategier

Betänkandet anger att undervisningsstrategierna som tas fram ska ge vägledning om hur lärarna ska gå till väga i planeringen och genomförandet av undervisningen. Likaså bedömer utredningen att exempel på god undervisning i olika ämnen baserade på beprövad erfarenhet bör tas fram. Syftet är gott; att lärare ska kunna utöka, utveckla och förfinas sin undervisningsrepertoar samt få stöd för att planera, genomföra och följa upp sin undervisning. Konstfack ser dock en risk med att ”beprövad erfarenhet” ges större tyngd än ämnesdidaktisk forskning. Detta skulle i sin tur kunna leda till att ämnesutvecklingen hindras och att exemplen som tas fram uppfattas som daterade och alltför styrande. I ämnen som bild och slöjd, vilka har låg grad av traditionella läromedel att tillgå, riskerar sådana exempel att dominera undervisningen. Undervisningsstrategierna måste formuleras med omsorg och i dialog med forskning samt yrkesverksamma lärare.

Bildningsbegreppet och synen på praktisk-estetiska ämnen

Även om vi välkomnar de skrivningar som betonar de praktisk-estetiska ämnenas egenvärde, ställer vi oss tvekande till det bildningsbegrepp som framkommer i betänkandets formuleringar. Exempelvis: ”I läroplanernas inledande delar skrivs de praktisk-estetiska ämnena i dag fram i anslutning till vikten av en harmonisk utveckling. Denna gynnas genom att eleverna kommer i kontakt med en bredd av olika slags kunskapsinnehåll och arbetsformer. Här spelar de olika ämnenas karaktär och särart en viktig roll. De praktisk-

YTTRANDE
2025-06-13

Dnr: KF2025/VO1/11

estetiska ämnena är avgörande för att åstadkomma en sådan bredd – under förutsättning att exempelvis verbala eller skriftliga kommunikationsformer, eller perspektiv som hämtas från andra ämnen, inte blir dominerande. Vi menar att det här finns en tydlig koppling till bildningsperspektivet.” (s. 419) Konstfack anser att det här framkommer en syn på exempelvis bild och slöjd som förminskar deras betydelse som kunskapsämnen, liksom att de bör bedrivas i isolering och vara ”något annat” än de ämnen där verbal och skriftlig kommunikation bedrivs. En sådan föreställning om att det estetiska främst har betydelse för bildning, men inte för utbildning, framstår för oss som daterad. Vi vill även föra fram att ämnena slöjd och bilds egenvärde inte minskar genom att de är gynnsamma för elevers utveckling inom områden som inte är praktiskt-estetiska. Snarare lyfts alla ämnens egenvärde av samverkan och en syn på elevers kunskap som en helhet, inte kunskap som är antingen praktisk eller teoretisk.

Avslutningsvis motsätter sig Konstfack utredningens förslag om utelämnande av analys och reflektion i de praktisk-estetiska ämnena då detta skapar en dikotomi mellan teori och praktik. Vi ställer oss mycket frågande till hur lärande i något ämne skulle kunna uppstå utan analys och reflektion. Eller för den delen leda till kognition.

Beslut

Ärendet har beslutats av Annelie Holmberg, prefekt för Institutionen för bild- och slöjdpedagogik efter föredragning av professor Anette Göthlund. I handläggningen av ärendet har även administrativ studierektor Erika Johansson deltagit.

Annelie Holmberg
Prefekt

Anette Göthlund
Professor